

מדוע ה' לא ריפא את משה רבינו?

Category: וארא, שמות

אלוקים בוחר במנהיג עם יכולות חיצוניות מוגבלות כדי שיוביל את העם לחירות. בשונה מהאבות, תפקידו של משה היה לשדד את מערכות הטבע ולהוכיח את מציאות ה' בעולם במעשים כבירים, ולא בהסברים.

מנהיג כבד פה!?

בשבועות אלו אנו עוסקים בגלות מצרים ובדמותו של משה רבינו המנהיג שהוציא את ישראל ממצרים. בפרשת שמות קראנו באריכות את הויכוח שהיה למשה עם הקב"ה לאחר שה' ביקש ממנו להיות השליח להוציא את ישראל ממצרים ואילו משה סירב בתואנות שונות. בתחילה הוא טען שבני ישראל לא יאמינו לבשורה שבפיו. לאחר-מכן הוא התחמק בטענה שפרעה לא ישמע בקולו, וכך נמשך הויכוח במשך שבעה ימים. כאשר נגמרו כל התירוצים, שלף משה רבינו כ"קלף מנצח" בעיה אובייקטיבית אמיתית שאינה כרוכה בהשערות עתידיות של "כן יאמינו, לא יאמינו". משה העלה בעיה רצינית ומשמעותית מאד: "לא איש דברים אנכי. . . כי כבד פה וכבד לשון אנכי", וכמו שרש"י מבאר: "בכבידות אני מדבר" [1] למשה היה פשוט קשה לדבר.

ללא ספק זוהי בעיה עצומה ביותר, שכן כל כוחו של המנהיג מתבטא בדיבור וביכולות ההבעה שלו. תארו לעצמכם את נשיא המדינה מתקשה לדבר, הרי הוא לעולם לא היה נשיא ארה"ב! כל כוחו בפיו ואם אתה לוקח ממנו את כוח הדיבור הכל מתפוגג לחלוטין.

נתאר לעצמנו רב מגיע לבית הכנסת לראיון, הוא מבקש שיקבלו אותו בתור רב, אבל הוא מוסיף שיש לו בעיה קטנה: קשה לו לדבר. כיצד לדעתכם היתה הקהילה מגיבה על כך? נשיא בית הכנסת היה בודאי מציע לו להיות "כותב הדרשות" עבור הרב, אבל בשום אופן הוא אינו יכול לשמש כרב בית הכנסת, שכן ענינו של הרב הוא ללמד תורה וזאת עושים באמצעות כוח הדיבור.

(במחשבה שניה אולי הם היו דוקא מרוצים מרב שאינו יכול לדבר, הוא בוודאי יימנע מדרשות ארוכות ולא יוציא למאזינים את הנשמה[2]).

ואילו כאן מדובר על הרבי הכי גדול בהיסטוריה היהודית שבמשך כל הדורות הוא מכונה בשם משה "רבינו" והוא מעיד על עצמו במפורש שהוא "כבד פה וכבד לשון"! מה הקב"ה עונה לו: אל תדאג, אהרן אחיך ידבר בשבילך! לכאורה היינו מצפים שהקב"ה יעשה נס קטן וירפא את משה רבינו מהכבדות שבדיבורו וכך יפתור את הבעיה הגדולה ביותר שמונעת ממנו להיות מנהיג מן השורה.

לכאורה מדובר בנס הרבה יותר קטן מאשר להפוך מקל לנחש או להפוך מים לדם, ומי מדבר על הנס הכביר והעצום של קריעת ים סוף. בשביל הקב"ה מדובר ב"כסף קטן", מה זה בשבילו לרפא את הבעיה הקטנה הזאת בדיבורו של משה רבינו? (ראה רמב"ן שמות ד, י"א).

אולם הקב"ה בחר שלא לתקן זאת, כפי שאנו רואים בפרשתנו וארא, לאחר שמשה רבינו הסכים וכבר הלך לפרעה, הוא חוזר ומציין את הבעיה הזאת פעמיים: "ואני ערל שפתיים", וכאן עוד מוסיף רש"י את המילים "אטום שפתיים". רואים אפוא שני דברים; א] שהקב"ה לא ריפא אותו. ב] שהמום הזה הפריע מאד למשה רבינו.

זה זמן למעשים

ויש לומר שהתשובה לשאלה זו מופיעה במילים הראשונות של פרשת וארא, ה' אומר: "וארא אל האבות באל שד-י ושמי ה' לא נודעתי להם". השמות של הקב"ה מבטאות גילוי מסוים שלו, כמו שהמדרש אומר "לפי מעשי אני נקרא" כלומר, השם שבו הקב"ה משתמש מבטא צורת התנהגות מסוימת כלפי העולם. שם "אלוקים" הוא בגימטרייה "הטבע" ☞ שם זה מבטא איך שהקב"ה מתלבש בתוך דרכי הטבע כאשר לא רואים בגלוי ובמוחש את כוחו של הקב"ה. השמש זורחת בכל יום וקשה לאדם לזכור שהקב"ה הוא הגורם שהשמש תזרח בבוקר ותשקע בלילה. הטבע מסתיר למעשה על מציאותו של הבורא, ולכן המילה "עולם" היא מלשון "העלם" שהוא מעלים ומסתיר על הקב"ה. לעומת זאת, שם ה' מסמל ניסים, בשעה שהקב"ה משדד את מערכות הטבע ועושה נס ☞ או אז כולם נזכרים שיש מנהיג לבירה זו, ושיש כאן יד נסתרת שמכוונת את הכל.

הקב"ה אומר בעצם למשה רבינו: אני התגליתי אל האבות, דיברתי אתם והם הלכו וסיפרו לעולם שיש אלוקים, אבל "שמי ה' לא נודעתי להם" ☞ לא עשיתי ניסים, העולם רק שמע על הקב"ה אבל לא ראה ניסים גלויים ולכן כל ה'קמפיין' שלהם היה קצת מופשט, הם נתנו הרבה דרשות שיש אלוקים, אבל בשטח לא ראו את זה.

וכאן ה' אומר למשה: נגמרו הדיבורים, כעת הגיע הזמן להראות לכולם שיש בורא עולם! אתה לא צריך לדעת לנאום יפה, כל מה שאתה צריך הוא מקל גדול כדי לעשות בו ניסים גלויים לעיני כולם. תפקידו של משה רבינו הוא לא לשכנע באמצעות סברות יפות והוכחות פילוסופיות שיש בורא עולם, את זה כבר עשו האבות לפניו, הם חיו שנים רבות ונתנו איך-ספור דרשות עמוקות ויפות;.

תפקידו של משה רבינו היה לשדד את מערכות הטבע, לשבור את הטבע. להפוך מים לדם, לקרוע את הים, להוריד מן, לשם כך הוא לא היה צריך לדעת לדבר יפה וברהיטות, בנס אחד שהוא הראה ☞ הוא גילה למעשה את מציאותו של הקב"ה בעולם וגרם שמיליוני אנשים יאמינו בבורא עולם יותר מאשר שלושת האבות גם יחד.

ניסים מבצבים

בזמן הגלות אין כל כך הרבה ניסים ובודאי לא ניסים גלויים, זהו מצב של "אותותינו לא ראינו". אבל מפעם לפעם, אומר הרבי, רואים כיצד "חשף ה' זרוע קדשו", ה' עושה ניסים גלויים שבזה הוא מזכיר לנו שהוא מנהיג את העולם.

למשל, כולנו זוכרים את הנס עם המטוס שנחת נחיתת אונס בנהר ההדסון במנהטן. היה זה נס עצום, וכמו שכל הפרשנים אמרו בשעתו שהרבה ניסים ופרטים חברו להם יחדיו לאותו מקום ולאותה שעה, ואפילו ב-CNN אמרו שזהו נס גלוי שמטוס שאיבד שני מנועים ינחת בשלום ולשום נוסע לא יאונה כל רע.

נס כזה הוא גילוי אלוקות במוחש, מאורע כזה מביא לאמונה בה' יותר מכל הדרשות של כל הרבנים גם יחד. הנס הגדול ביותר שקרה אז במטוס הוא שכל הנוסעים התנהגו בצורה מעוררת השתאות, אף אחד לא צעק, וכאשר נחתו אף אחד לא דחף, ראשית נתנו לנשים ולילדים לצאת ראשונים ורק לאחריהם יצאו שאר הנוסעים בצורה מסודרת. אחד הפרשנים אמר אז שהסיבה שכולם ניצלו היא בגלל שכל אחד חשב בשעת מעשה כיצד ביכולתו לעזור ולסייע לשני ולא חשב רק על עצמו? זהו סוד ההצלה. והעולה על כולנה הוא הטייס שנשאר במקום עד שאחרון הנוסעים ירד. לפני שהוא עזב את המטוס הוא עבר פעמיים בכל המטוס ובדק את כל תאי השירותים כדי לוודא שאף אחד לא נשאר שם. זוהי גדלות אמיתית.

ההוראה עבורנו היא שגם אם אנחנו נמצאים על מטוס שנראה שלפעמים שהוא שוקע במים? הדרך היחידה להינצל ולהחזיק מעמד היא המחשבה לסייע ולעזור לשני להינצל. לפני שאנחנו "עוזבים את המטוס" נחפש ונפשפש בכל חור, נבדוק אולי נשאר יהודי אחד שעדיין אין לו שום קשר ליהדות, ורק כך נצליח להביא ביחד את משיח צדקנו.